

DOKUMENTÁCIÓS-FORDÍTÁSI FOLYÓIRATOK
LEGÚJABB MŰFAJAI KÜLFÖLDÖN

Vince Pálné

Az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ a legutóbbi években különféle kiadványaiban, közöttük a Műszaki Könyvtárosok Tájékoztatója "Figyelőszolgálat" című rovatában is számtalan alkalommal hívta fel a hazai műszaki könyvtárosok és dokumentalisták figyelmét a műszaki tájékoztatást a legváltozatosabb eszközökkel elősegítő, újabb és újabb kiadványtípusokra, amelyek világszerte, de mindenekelőtt a két nagy vezető ipari államban: a Szovjetunióban és az Egyesült Államokban ugyyszólván gombamódra szaporodnak el. Ez alkalommal most csupán a teljes terjedelmű fordításokat közlő és rendszeres időközökben, folyóiratként megjelenő dokumentációs kiadványokról kívánunk részletesebben szólni.

E műfaj vagy folyóirat-fajta "ős"-ének kétségtelenül a dokumentáció területén már korábban meghonosodott fordításgyűjteményt tekinthetjük. Ilyen fordításgyűjtemények általában azzal voltak jellemezhetők, hogy nem rendszeresen, hanem esetenként egy-egy szélesebb vagy szűkebb szakterületen érdekes tárgykörből válogatással közöltek fordításokat. Így Magyarországon a felszabadulás utáni 7-8 évben dokumentációs tájékoztatási célból hol szórványosan, hol gyakrabban adtak ki ilyen gyűjteményeket. Ezeknek legfőbb értéke éppen az volt, hogy a Szovjetunió és a népi demokráciák gazdag műszaki és tudományos tapasztalataival igyekeztek szakembereinket inkább gyorsinformáció formájában megismertetni. Adott ki ilyen fordításgyűjteményeket az OMKDK elődje, a Műszaki Dokumentációs Központ is 1951-ig, de 1955-ig a Közgazdasági Dokumentációs Központ, sőt 1958-ig az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ is; ezeknek folyóiratjellege - bár többé-kevésbé rendszeresen jelentek meg - mégsem volt nyilvánvaló; folyóiratjellegűnek lehetett e műfajban nálunk az Építészeti Minisztérium Dokumentációs Irodája által 1957-ben és 1958-ban negyedévenként kiadott Építőipari Szemlét, Szilikátipari Szemlét és Épületgépészeti Szemlét tekinteni, amelyek azonban rövidesen megszűntek, ill. később referáló folyóiratokká alakultak át.

A magyar fejlődéssel ellentétben e kiadványtípus a nagy ipari országokban - mint már a bevezetőben mondtuk - sokkal inkább ki-fejlődött, és ma, nyugodtan állíthatjuk, "virágkorát éli".

Ha a fejlődést közelebbről vizsgáljuk, ezen a téren feltétlenül megállapítható, hogy az úttörő munkát a Szovjetunió indította el. A moszkvai Idegennyelvű Kiadó /Izdatel'sztvo Inosztrannoj Literatury/ már a negyvenes évek vége felé a rendszeres folyóiratjelleggel teljes szövegű fordításokat tartalmazó fordításgyűjteményeket. E dokumentációs-tájékoztató folyóiratok az évek során megsokasodtak, és az Idegennyelvű Kiadó mellett ma már az egyes szakmai műszaki kiadók is adnak ki ilyen fordítási folyóiratokat. A legrégebbi ilyen fordításgyűjtemény-folyóirat a "Zarubezsnaia Radioelektronika" /Külföldi Radioelektronika/ című, amelyet a Szovetszkoe Radio kiadó jelentet meg. Tudományos szempontból pedig a legjelentősebb az 1951. óta havonta megjelenő "Voproszj Rakětnoj Tehniki" /A Rakétatechnika Kérdései/ című fordításgyűjtemény-folyóirat, amelynek megjelenése nem kis mértékben tanúsítja, hogy a Szovjetunióban már 1951 óta milyen előrelátással és céltudatosan gondoskodtak arról, hogy a rakétatechnika és űrkutatás eredményeiről a szovjet szakemberek anyanyelvükön rendszeres és gyors tájékoztatást kaphassanak.

Csak példaképpen soroljuk fel az alábbiakban először az Idegennyelvű Kiadónál, majd más szovjet kiadónál kiadott, zömében teljes fordítást, kis részben tömörített fordítást tartalmazó, rendszeres időközökben megjelenő fordítás-folyóiratokat:

Az Izdatel'sztvo Inosztrannoj Literatury kiadónál:

ANTIBIOTIKI. MOSZKVA. 1952 óta kéthavonként.

HIMIJA I HIMICESZKAJA TEHNOLOGIJA. NEORGANICESZKAJA
HIMIJA. MOSZKVA. 1959 óta kéthavonként.

HIMIJA I HIMICESZKAJA TEHNOLOGIJA. ORGANICESZKAJA
HIMIJA. MOSZKVA. 1959 óta kéthavonként.

HIMIJA I TEHNOLOGIJA POLIMEROV. MOSZKVA. 1957 óta havonként.

MASINOSZTROENIE ZA RUBEZSOM. Moszkva. 1952 óta kéthavonként.

MEHANIKA. MOSZKVA. 1950 óta kéthavonként.

PROBLEMŰ SZOVREMENNŰJ FIZIKI. MOSZKVA. 1949 óta kéthavonként.

PROBLEMŰ SZOVREMENNOJ METALLURGII. MOSZKVA. 1952 óta kéthavonként.

A Goszenergoizdat kiadónál jelennek meg:

ÉNERGOHOZJAJSZTVO ZA RUBEZSOM. MOSZKVA. 1958 óta kéthavonként.

ZARUBEZSNAJA ÉLEKTROTEHNIKA. MOSZKVA. 1959 óta havonként
stb. stb.

Új kezdeményezésnek kell tekinteni a fordításgyűjtemények folyóiratként való megjelenésében azt az irányzatot, amely az ötvenes

évek első felében indult, de lényegében csak az utolsó 3-4 évben bontakozott ki erőteljesen, elsősorban a nyugati két nagy angolszász országban: az Egyesült Államokban és Nagy-Britanniában. Arról van szó, hogy **k i z á r ó l a g** szovjet tudományos és műszaki folyóiratokat teljes egészében, ahogy angol terminológiával mondják: "cover to cover" /borítótól-borítói/ fordítanak le, és ezt folyóirat formájában rendszeresen és folyamatosan kiadják. Amíg 1952-ben angol nyelven ilyen típusú translation-journal /fordítási folyóirat/ mindössze 2 jelent meg, addig 1956-ban 20, 1957-ben 40, 1960-ban 70, 1962-re pedig már több mint 100 szovjet tudományos és műszaki folyóirat jelenik meg ilyen módon mind növekvő példányszámban. Egy-egy ilyen angol nyelvre lefordított szovjet folyóirat példányszáma 250-1000 között van, és előfizetők száma fokozatosan emelkedik. Így pl. a legstabilabb előfizetési létszámot az angol nyelvű szovjet kémiai folyóiratok mutatják fel, több mint 800-at.

Ez a hatalmas arányú és a szovjet folyóiratokat kizárólagos előnyben részesítő "fordítói vállalkozás" annak köszönheti létrejöttét és fejlődését, hogy a szovjet tudományos és technikai eredmények, mindenekelőtt a szputnyikok fellövése óriási érdeklődést keltett, és hatalmas elismerést vívott ki a nyugati országokban. Emellett a Szovjetunió 1954 óta a békés gazdasági versengés szellemében tudatosan építi ki, és fejleszti kulturális és tudományos kapcsolatait a nyugati országokkal, aminek eredményeképpen számos tájékoztatói és dokumentációs cseremegállapodást és kölcsönös kiadói megállapodást kötöttek. Így pl. a Szovjet Tudományos Akadémia Dokladi Akademii Nauk c. sorozatai teljes egészükben jelennek meg Amerikában angol nyelven.

Ezt a nagyarányú fordítási tevékenységet egyébként az Egyesült Államokban a National Science Foundation /Országos Kutatási Alap/, Nagy-Britanniában pedig a Department of Scientific and Industrial Research /Tudományos és Ipari Kutatási Tanács/ állami eszközökkel támogatják. A folyóiratok szerkesztői jórészt tudományos társaságok, kutatási intézmények, míg a kiadást nagy tőkés kiadványvállalatok végzik. A két legnagyobb kiadó, amely ezeket az oroszból fordított angol nyelvű fordítás-folyóiratokat kiadja, az angol-amerikai Pergamon Press és az amerikai International Arts and Sciences Press /IASPI/. Ez utóbbi kiadó a Szovjetunióban már régebben bevált és fent már ismertetett azt a gyakorlatot követi, hogy egy-egy szélesebb tárgykörben megjelenő több /rendszerint 10-12/ szovjet folyóirat válogatott cikkanyagát hozza fordítás-folyóiratban. Ilyen a most már havonta megjelenő "Problems of Economics" /Gazdasági kérdések/ c. kiadvány és az ugyanilyen módon, ugyanitt megjelenő "Soviet Education" /Szovjet Nevelés/ c. folyóirat. 1962-ben indul ennek a kiadónak kiadásában a "Soviet Law and Government" /Szovjet Jog és Kormány/ c. rendszeres periodika is.

A Pergamon Press kiadásában - többek között - részben az USA-ban, részben Angliában az alábbi, teljes terjedelműben angolra lefordított szovjet tudományos és műszaki folyóiratok jelennek meg:

Radio Engineering = Radiotekhnika /Rádiótechnika/
Telecommunications = Elektroszvjaz' /Távközlés/

Radio Engineering and Electronics = Radiotekhnika i Elektronika
/Rádiótechnika és Elektronika/

YOU NEED TO KNOW WHAT THE RUSSIANS ARE DOING IN THE FIELD OF RADIO ENGINEERING AND ELECTRONICS

RADIO ENGINEERING

(RADIOTEKHNIKA)
M.I.T. Editorial Committee
W. B. DAVENPORT, Jr.
Y. W. LEE
P. ELIAS
S. J. MASON
P. E. GREEN, Jr.

TELECOMMUNICATIONS

(ELEKTROSVIAZ)
M.I.T. Editorial Committee
L. J. CHU
W. B. DAVENPORT, Jr.
P. E. GREEN, Jr.
W. E. MORROW, Jr.
H. J. ZIMMERMANN

RADIO ENGINEERING
& ELECTRONICS

(RADIOTEKHNIKA i ELEKTRONIKA)
M.I.T. Editorial Committee
R. B. ADLER
L. J. CHU
P. E. GREEN, Jr.
H. A. HAUS
B. LAX

Problems of Cybernetics = Problemü Kibernetikái /A Kibernetika
Kérdései/

Automation and Remote Control = Avtomatika i Telemekhanika
/Automatika és Távirányítás/

Steel = Sztal' /Acél/

Metallurgist = Metallurg /A Kohász/

Machines and Tooling = Sztanki i Insztrument /Gépek és szerszámok/

Non-Ferrous Metals = Cvetnue Metallü /Színesfémek/

Welding Production = Szvarocsnoe Proizvodstvo /Hegesztés-technika/

Instrument Construction = Priborosztroenie /Műszergyártás/

Metal Science and Heat Treatment = Metallovedenie i Termiceszkaja Obrabotka Metallov /Fémismeret és Fémek Hőkezelése/

Measurement Techniques = Izmeritel'naja Tehnika /Méréstechnika/

Electric Technology = Elektricesztvo /Villamosság/
stb. stb.

Az 1961. évi listát a 2. ábra /facsimile/ tartalmazza.

Feltétlenül érdekes megemlíteni azt is, hogy Amerikában /ugyan-
csak "cover to cover" lefordítják a VINITI egyik referáló folyóira-
tát is, mégpedig a Referativnui Zsurnal Metallurgija-t "Abstract
Journal Metallurgy" címen, továbbá a Szovjetunió Találmányi Hivata-
lának hivatalos közlönyét a Bjulleten' Izobretenij-t is.

A fenti fejlődésnek egyik következménye többek között az is,
hogy a Szovjetunióban 1961 vége óta kéthetenként orosz nyelven meg-
jelenik a Metallurgizdat moszkvai kiadó kiadásában a nyugat-német
Stahl und Eisen c. folyóirat "Csernue Metallü" címen.

Nyilvánvaló tehát, hogy világszerte nő a rendszeres, folyamatos
fordítási tevékenység a műszaki tájékoztatásnak a szélesebb körök-
höz való eljuttatása érdekében. Ha ezt a növekvő mennyiséget figyelembe

PUBLICATIONS PERIODIQUES
DE L'ACADEMIE DES SCIENCES DE L'U.R.S.S.

Traduites en anglais de « couverture à couverture »

Akademiya Nauk SSSR, Doklady

(Biological Science Papers)
Botanical Science Papers
Biochemistry Section
Physical Chemistry Section
Geochemistry Section
Geology Section
Chemical Technology Section
Chemistry Section
Physics Papers

Akademiya Nauk SSSR, Izvestiya

(Physics series)
Geophysics series
Geology series
Division of Chemical Sciences

Périodiques soviétiques de Sciences pure et Appliquée traduits en anglais de « couverture à couverture »
(Physique, Chimie, Mécanique, Radio, Electronique, etc.)

Akusticheskiy Zhurnal
Astronomicheskiy Zhurnal
Atomnaya Energiya
Avtomaticheskaya svarka
Avtomatika i Telemekhanika
Byulletin Izobreteniy

Acoustics Journal
Astronomical Journal
Atomic Energy
Automatic Welding
Automation and remote control
Russian Patent Bulletin
URSS Patents and Inventions
Woodworking Industry
Electric Technology
Telecommunications
The Physics of Metals and Metallography
Solid State Physics
Geochemistry
Petroleum Geology
Measurement Techniques
Soviet Rubber Technology
Coke and Chemistry
Colloid Journal
Cristallography

Derevoobrabatyvayushchaya Promyshlennost
Elektrichestvo
Electrosvyaz
Fizika Metallov i Metallovedeniye
Fizika Tverdogo Tela
Geokhimiya
Geologiya Nefti
Izmeritel'naya Tekhnika
Kauchuk i Rezina
Koks i Khimiya
Kolloidnyy Zhurnal
Cristallografiya
Metallovedeniye i Termicheskaya
Obrabotka Metallov
Metallurg
Optika i Spektroskopiya
Priborostroyeniye
Pribory i Tekhnika Eksperimenta
Prikladnaya Matematika i Mekhanika
Problemy Kibernetiki
Radiotekhnika
Radiotekhnika i Elektronika
Referativnyy Zhurnal Metallurgiya
Stal
Stanki i Instrument
Svarochnoye Proizvodstvo
Teoriya Veroyatnostey i yeye Primeneniya
Tsvetnyy Metall
Uspekhi Fizicheskikh Nauk
Uspekhi Khimii
Uspekhi Sovremennoy Biologii
Vestnik Mashinostroyeniya
Voprosy Ekonomiki
Zavodskaya Laboratoriya
Zhurnal Analiticheskoy Khimii
Zhurnal Eksperimental'noy i Teoreticheskoy
Fiziki
Zhurnal Fizicheskoy Khimii
Zhurnal Neorganicheskoy Khimii
Zhurnal Obshchey Khimii
Zhurnal Prikladnoy Khimii
Zhurnal Tekhnicheskoy Fiziki

Metal Science and Heat Treatment
Metallurgist
Optics and Spectroscopy
Instrument Construction
Instruments and Experimental Techniques
Journal of Applied Mathematics and Mechanics
Problems of Cybernetics
Radio Engineering
Radio Engineering and Electronics
Abstract Journal Metallurgy
Steel
Machines and Tooling
Welding Production
Theory of Probability and its Applications
Non ferrous Metals
Progress of Physical Sciences
Russian Chemical Reviews
Russian Review of Biology
Russian Engineering Journal
Problems of Economics
Factory Laboratory
Journal of Analytical Chemistry
Journal of Experimental and Theoretical Physics

Russian Journal of Physical Chemistry
Russian Journal of Inorganic Chemistry
Journal of General Chemistry
Journal of Applied Chemistry
Journal of Technical Physics

vesszük, jogosan merülhet fel a kérdés, vajon hazánkban nem hanyagoljuk-e el indokolatlanul a műszaki-tudományos tájékoztatásnak ezt a bár egyszerű, nem komplex, de adott esetben, adott szakterületen esetleg igen hasznosnak mutató formáját. Nem arról volna szó, hogy szolgálati lemosoljuk a sokkal nagyobb anyagi forrásokkal rendelkező országok ily irányú tevékenységét, hanem arról, hogy egyes üzemekben, iparágakban bizonyára célszerű lenne egyes kérdésekről válogatott fordításgyűjtemények kiadásával a műszaki fejlesztést céltudatosan támogatni. Annál is inkább volna ez kívánatos, mert a fordítási volumen országunkra nő, s ilyen gyűjtemények kiadása révén az egyszerű, egyedi célra készült fordítások sokkal szélesebb körben volnának publikálhatók, s ezáltal hatékonyságuk megsokszorozódna. Ugyanakkor indokoltnak tűnne ezeket az angol nyelven hozzáférhető kiadványokat országunkban azért is előfizetni, hogy az oroszul nem kellően tudó szakemberek is tanulmányozhassák ezt az értékes anyagot.

VINCE Pálné

o
o o

Felhasznált irodalom:

1. --- Traduction en anglais de publications sovietiques.-- Recherche Technique, 1961. márc. 15. 35.sz. p. 49-51.
2. FRANK, A.: Translation of Russian scientific and technical literature in Western countries. - Revue de la Documentation, 8.k. 2.sz. 1961. p. 47-51.
3. HILL, E.G.: Published English texts of foreign periodicals.-- ASLIB Proceedings, 1960. ápr. p. 144-148.
4. MARTIN, R.L.: Foreign scientific literature in translation. - American Documentation, 1960. ápr. p. 135-144.
5. REICHARDT, G.: Die Ökonomie der Übersetzung. - Nachrichten für Dokumentation, 10.k. 1.sz. 1959. p. 14-20.

— o —
o

Lapzárta után: A beérkezett Transatom Bulletin 2.k.6.sz. 1962. p. A11-A18. "Journals translated cover-to cover" c. cikkének tanúsága szerint ma már 111 angol nyelvű, szovjet folyóiratfordításokat tartalmazó folyóirat jelenik meg rendszeresen.

Frau VINCE, P.: Vollständig übersetzte Zeitschriften im Aus-
land

Obzwar vollständige Übersetzungen technisch-wissenschaftlicher Artikel zu Informationszwecken in Form von Übersetzungs-Sammlungen, resp. Sammelheften schon früher erschienen sind, so ist es doch der Entwicklung des letzten Jahrzehntes zu verdanken, dass nunmehr derartige Übersetzungen fortlaufend und regelmässig in speziellen, zu diesem Zweck geschaffenen Fachzeitschriften publiziert werden.

Die führenden Industrieländer, vor allem die Sowjetunion und die Vereinigten Staaten haben in den letzten Jahren auf dem Gebiete der Naturwissenschaften und der Technik eine wachsende Anzahl solcher sog. Übersetzungs-Zeitschriften /translation journals/ ins Leben gerufen. Während in der Sowjetunion zumeist eine Auswahl von Aufsätzen aus verschiedenen ausländischen Zeitschriften in Form von Zeitschriften veröffentlicht wird /z.B. Problemy Sowremennoi Fiziki, Mehanika usw./, verfolgt man in den USA und in Gross-Britannien die Praxis, dass vor allem sowjetische Fachzeitschriften in vollständiger Übersetzung /"cover to cover"/ regelmässig auf verschiedenen Fachgebieten publiziert werden; die Anzahl der letzteren erreicht bereits 111.

— o —